

TOMASZ WARCHOŁ

Wsparcie edukacji formalnej z wykorzystaniem edukacji pozaformalnej – warsztaty interaktywne

---

Support for Formal Education with the Use of Non-Formal Education – Interactive Workshops

Magister, Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Pedagogiczny, Zakład Dydaktyki i Systemów Edukacyjnych, Polska

Streszczenie

W artykule przedstawiono potrzebę kształcenia dzieci i młodzieży przy wykorzystaniu edukacji pozaformalnej jako środowiska, w którym mogą być mocno motywowane i zainteresowane zgłębianiem wiedzy z różnych kategorii poprzez wykorzystanie nowoczesnych technologii. W artykule przedstawiono także jeden ze sposobów realizacji edukacji pozaformalnej – poprzez warsztaty interaktywne.

Słowa kluczowe: warsztaty interaktywne, edukacja formalna, technologia, edukacja pozaformalna

Abstract

The article presents the need to educate children and young people through the use of non-formal education as an environment in which they can be heavily motivated and interested in exploring knowledge from different categories through the use of modern technology. The article also presents one way of implementing non-formal education through interactive workshops.

Keywords: interactive workshops, formal education, technology, non-formal education

---

Wstęp

Powszechne kształcenie dzieci i młodzieży było i jest ogromnym wyzwaniem dla instytucji oświatowych. Od zawsze kształcenie dla każdego z nas wiązało się z nieprzyjemną czynnością wykonywaną z przymusu. Aktualna sytuacja nie zmieniła się zasadniczo, lecz mamy do dyspozycji szersze możliwości zainteresowania uczniów poprzez rozwój technologii, która wprowadza do edukacji nowe szanse w zakresie przedstawiania rzeczywistości w inny, nowoczesny, lepszy sposób.

Współczesne szkoły mają problem z prowadzeniem procesu edukacyjnego ze względu na to, iż uczeń niejednokrotnie na lekcji jest znużony, często przez

to, że wiadomości przekazywane przez nauczyciela są mu w danym zakresie znane, co spowodowane jest rozwojem społeczeństwa informacyjnego, a więc tym, iż informacja jest powszechna i ogólnodostępna,

Na podstawie tak przedstawionego obrazu możemy założyć, że warto przy wykorzystaniu współczesnej technologii wychodzić naprzeciw potrzebom uczniowskim, rozwijać i wdrażać obok edukacji formalnej zajęcia dodatkowe o różnym charakterze, które określane są współcześnie jako edukacja pozaformalna realizowana np. w formie warsztatów interaktywnych.

Klasyfikacja rodzajów edukacji

Pierwszą merytorycznie ważną sprawą w teoretycznej analizie założenia sformułowanego na wstępie jest współczesny podział rodzajów edukacji, który bardzo mocno ewoluował ze względu na potrzeby społeczne. Analizując literaturę, możemy wyróżnić trzy zasadnicze rodzaje edukacji (*Słownik...*, 2014, s. 13–21):

- formalną,
- pozaformalną,
- nieformalną.

Każdy z tych rodzajów edukacji różni się od siebie pewnymi wskaźnikami, które zostały wyróżnione w tabeli 1.

Tabela 1. Wskaźniki klasyfikujące edukację

	Zorganizowany proces kształcenia	Program kształcenia prowadzi do kwalifikacji zarejestrowanej	Program kształcenia prowadzi do kwalifikacji	Uczenie się jest intencjonalne (nie jest mimowolne)
Edukacja formalna	tak	tak	tak	tak
Edukacja pozaformalna	tak	nie	tak lub nie	tak
Edukacja nieformalna	nie	nie	nie	tak lub nie

Źródło: *Słownik...* (2014), s. 13–21.

Dokonując krótkiej analizy tabeli 1, możemy stwierdzić, że edukacja formalna i pozaformalna różnią się względem siebie programem kształcenia prowadzącym do uzyskania klasyfikacji zarejestrowanej. Mogą się one różnić także programem kształcenia, który prowadzi do uzyskania określonych kwalifikacji. Diametralne różnice widzimy w edukacji nieformalnej, która w kontekście wyznaczonych współczynników najczęściej ich nie spełnia. Czynnikiem, który eliminuje ją pod względem wsparcia edukacji formalnej, jest brak zorganizowanego procesu, który jest niezmiernie ważny w pracy z uczniami, bo wyznacza cele, które są podstawą kształcenia.

Przedstawiona klasyfikacja pozwala stwierdzić, że edukacja pozaformalna jest dobrym kierunkiem dla wsparcia współczesnej edukacji szkolnej w zakresie

uzupełnienia wiedzy i rozwoju zainteresowań uczniów. Jej cechy przedstawione w tabeli 1 pokazują, że uczniowie będą prowadzeni przez przemyślany proces kształcenia oraz będą mogli uzyskać dodatkowe kwalifikacje. Edukacja pozaformalna definiowana jest jako uczenie się zorganizowane instytucjonalnie, jednak poza programami kształcenia i szkolenia prowadzącymi do uzyskania kwalifikacji zarejestrowanej. Współcześnie bardzo często edukację pozaformalną prowadzą domy kultury, ośrodki młodzieżowe, a także uczelnie wyższe, organizując specjalistyczne zajęcia dla uczniów z różnych dziedzin nauki z użyciem najnowocześniejszych technologii (Falk, Dierking, 2010, s. 486). Szkoły powinny uczestniczyć w rozszerzaniu wiedzy uczniów i wychodzić właśnie poza szkołę, do nowych miejsc, gdzie uczniowie będą mogli uczyć się czegoś nowego, a sam pobyt w nowym miejscu nauki może doprowadzić ich do wzrostu zainteresowania treściami i w rezultacie do chęci uczenia się.

Zajęcia odbywają się najczęściej poza szkołą, zwykle w instytucjach, które dysponują większymi środkami finansowymi niż szkoły, np. na uczelniach wyższych, dlatego mogą one przekazywać uczniom wiedzę z użyciem najnowszych technologii i metod nauczania. Wyniki badań pokazują jednoznacznie, że każdy proces dydaktyczny z użyciem nowych technologii powoduje wzrost zainteresowania i zwiększenie przyswajania informacji (<http://www.ibe.edu.pl/pl/media-prasa/aktualnosci-prasowe/353-nowe-technologie-moga-pomoc-sie-uczyc-ale-i-moga-zaszkodzic>).

W związku z tym należy stwierdzić, że współczesna edukacja formalna powinna być wspierana przez kształcenie pozaformalne. Pozwoli to na szerszy rozwój uczniów, w szczególności ich zainteresowań, jak również osiągnięcie przez nich lepszych efektów w kształceniu.

Warsztaty interaktywne w kształceniu pozaformalnym

Jedną z ciekawszych form realizacji zajęć w ramach edukacji pozaformalnej są warsztaty interaktywne. Ich definicja jest bardzo szeroka, jednak najprościej można je zdefiniować jako „planowe zajęcia laboratoryjne w dobrze wyposażonych laboratoriach lub warsztatach, stanowiące doskonałe zaplecze dla systemu oświaty” (<http://www.explores.pl/?definicja-placowki-edukacji-interaktywnej>).

Bardzo często takimi miejscami są uczelnie wyższe. Coraz częściej spotykamy się ze wspieraniem szkół poprzez organizację zajęć dla nich na uczelniach, np. poprzez tworzenie Uniwersytetów Małych Odkrywców (UMO), w ramach których organizowane są warsztaty interaktywne dla szkół czy indywidualne zajęcia dzieci od najmłodszych lat w Małym Uniwersytecie Rzeszowskim. Zajęcia te mają za zadanie przede wszystkim zainteresować młodych odkrywców nauką poprzez jej proste przedstawienie, można powiedzieć: „posmakowanie”.

Warto wskazać tu również coraz częściej stosowane przez uczelnie jako wsparcie dla UMO wystawy interaktywne, które stanowią wartość dodaną

w kształceniu pozaszkolnym, w ramach których dzieci mogą zgłębić wiedzę z różnych kategorii i odbywać dodatkowe zajęcia z różnych dziedzin, np. chemii, matematyce, fizyce czy kryptografii. Pozwala to właśnie na rozbudzenie ich zainteresowań daną dziedziną, rozwijanie ich wiedzy, umiejętności. Najczęściej wymienione powyżej formy kształcenia wykorzystują najnowocześniejsze technologie edukacyjne.

Podczas realizacji warsztatów interaktywnych, które odbywają się zgodnie z wcześniej ustalonym programem kształcenia, spotykamy się z 4 ważnymi elementami (Kurzępa, 2004, s. 45):

- zmiennością ról,
- relacją mistrz–uczeń,
- zdobywaniem doświadczenia,
- niepotwierdzoną wiedzą.

Zmienność ról polega na tym, iż uczestnicy warsztatów interaktywnych stają się tymi, którzy przyjmują wiedzę, wskazówki, pouczenia i porady, ale wielokrotnie udzielają też rad innym uczestnikom. Dzięki takiemu systemowi następuje budowanie więzi pomiędzy uczestnikami, co prowadzi do poczucia odpowiedzialności za uzyskane efekty całości uczącej się grupy, budowania motywacji i zachęcania do wzajemnego wsparcia i uczenia się.

Relacji mistrz–uczeń możemy doświadczyć zarówno w grupie, jak i pod okiem mentora, którego rolę odkrywa w warsztatach nauczyciel prowadzący. Jest to osoba, która poprzez swoją wiedzę w rozpoznawaniu świata, posiadanej wiedzy, umiejętności i kompetencji stanowi autorytet dla uczestników. Dzięki jego doświadczeniu, które wypracowuje na co dzień podczas pracy naukowej, posiada on duży autorytet wśród uczestników swobodnego uczenia się.

Warsztaty interaktywne wiążą się oczywiście także ze zdobywaniem doświadczenia w danym zakresie. Jest to planowe przygotowanie jednostki do bycia przygotowanym na współistnienie z nowymi sytuacjami pojawiającymi się na świecie zarówno w bliskim, jak i dalekim środowisku. Doświadczenie zdobyte poza szkołą, np. w ramach warsztatów interaktywnych, pozwala przewagę takich osób nad tymi, które nie korzystają z edukacji pozaformalnej.

Ostatnim elementem jest niepotwierdzona wiedzy, która stanowi niewątpliwy problem współczesnego świata i warsztatów interaktywnych. Jest to spowodowane brakiem certyfikowania lub całkowitym brakiem uznawalności uzyskanego certyfikatu w edukacji pozaformalnej, co powinno być zmodyfikowane ze względu na coraz częściej występującą potrzebę kształcenia pozaszkolnego.

Warsztaty interaktywne to jedna z ciekawszych form kształcenia w edukacji pozaformalnej. Poprzez przedstawione interaktywne sposoby prezentacji treści możemy zobaczyć, że wnoszą one nową formę kształcenia przy edukacji formalnej.

Podsumowanie

Przyjęte we wstępie założenia dotyczące potrzeby kształcenia pozaformalnego stają się współcześnie nieodzownym elementem tradycyjnej edukacji. Rozwój technologii doprowadził do tego, że szkoły są przestarzałe, nudne ze względu na rozwiązania technologiczne używane w procesie dydaktycznym i niewychodzące naprzeciw uczniowi. Przedstawiona w tym artykule teoretyczna analiza poparta wynikami badań pokazuje, że należy organizować dla uczniów edukację pozaformalną z wykorzystaniem nowoczesnych środków dydaktycznych w taki sposób, aby mogli oni wymieniać się swoim doświadczeniem, rozwijać swoją wiedzę w innym środowisku niż tylko szkoła na ściśle ustalonych przedmiotach i lekcjach.

Literatura

- Falk, J., Dierking, L. (2010). School is Not where Most Americans Learn Most of Their Science. *American Scientist the Magazine of Sigma Xi, The Scientific Research Society*, 98, 487–493.
<http://www.explores.pl/?definicja-placowki-edukacji-interaktywnej> (19.05.2017).
<http://www.ibe.edu.pl/pl/media-prasa/aktualnosci-prasowe/353-nowe-technologie-moga-pomoc-sie-uczyc-ale-i-moga-zaszkodzic> (19.05. 2017).
- Kurzępa, J. (2004). O potrzebie komplementarności w edukacji formalnej i nieformalnej: aplikacje teoretyczno-praktyczne. W: *Doświadczać uczenia. Materiały pokonferencyjne* (s. 45–52).
Słownik podstawowych terminów dotyczących krajowego systemu kwalifikacji (2014). Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.
- Walat, W. (2007). *Edukacyjne zastosowania hipermediów*. Rzeszów: Wyd. UR.